

Update EU-uitbreiding

Westerse bedrijven grijpen

De uitbreiding van de Europese Unie met tien landen, nu ruim een jaar geleden, is aan de voedingsmiddelenindustrie niet onopgemerkt voorbijgegaan. De handel met Oost- en West-Europa werd eenvoudiger en nam daardoor aanzienlijk toe. De Westerse investeringskoorts in de nieuwe lidstaten hield aan. Drie Nederlandse bedrijven over de veranderingen.

De grootste succesverhalen van de EU-uitbreiding zijn Tsjechië, dat ondanks een kwakkelende economie veel investeringen trok, en Polen, dat een buitenlandse kapitaalvlucht heeft weten om te zetten in verbluffende investeringscijfers. In Tsjechië, waar economische modernisering al langer gaande was, kwam het succes niet als een verrassing. Maar Polen is tegen de verwachtingen in een echte

Foto: Rewe-Gruppe

Tsjechische Billa-vestiging van de Rewe-groep waar kansen liggen voor de verkoop van verse gemakproducten.

n kans in Nieuw Europa

'hot spot' voor investeerders geworden, ondanks alle negatieve geluiden vooraf. Kennelijk was de lijst problemen waar het land mee kampt – een verouderde industrie, zeer gebrekkige infrastructuur, veel economische problemen, corruptie en bureaucratie en een instabiele politieke situatie – onvoldoende reden voor veel bedrijven om de grootste interne markt van de recentste toetreders links te laten liggen.

In het afgelopen jaar werd € 2,8 miljard in Polen geïnvesteerd door buitenlandse bedrijven als Reemsta Tabak en Heineken, Philip Morris, Coca-Cola, Nestle, British Sugar en Pepsico. Veel buitenlands geld is gestoken in de productie van bier, zoetwaren, voedselconcentraten, chips, frites en frisdranken. De productie van plantaardige vetten, ijs, koffie en thee is zelfs voor meer dan 50% in handen van buitenlanders en ook in de zuivelsector heeft het buitenland heel wat in de melk te brokkelen, evenals in de vlees- en visverwerkende industrie, in groente, fruit, suiker en pasta.

Productie verhuizen

Zo is SVZ, verwerker van fruit en groente uit Etten-Leur, geen onbekende in de regio. SVZ is al sinds 1995 actief in Polen en produceert er sinds 1996 bevroren fruit en groenten. De hele sapconcentraatproductie uit Doodewaard wordt verhuisd naar Tomaszow-Lubelski (in het zuiden van Polen). Sinds april 2005 worden daar sapconcentraten gemaakt. Operations manager Jan Sevenhuysen vertelt waarom: "Vroeger werden grondstoffen als kersen en frambozen uit Polen naar Nederland geïmporteerd voor verwerking. Toen was de import van grondstoffen nog belastingvrij. Maar toen duidelijk werd dat Polen EU-lid zou worden, kwam er een belasting van zeventien tot drieëntwintig procent op de import. Toen was het al niet meer kostenefficiënt en hebben wij besloten om naar Polen te verhuizen."

Inhaalslag

Sevenhuysen signaleert vooral op het vlak van de zakencultuur grote veranderingen in Polen: "Veel praktijken in het

Poolse zakenleven, vooral wat betreft administratie en logistiek, zijn nog steeds zoals twintig jaar geleden in Nederland. Maar weinig mensen realiseren zich met welk ongelooflijk tempo ze ons inhalen. Bijvoorbeeld op taalgebied. In 1995, toen wij daar voor het eerst kwamen, sprak niemand een mondje over de grens. Nu spreekt iedere manager perfect Engels." Intussen groeit de voedingsmiddelensector in Polen gestaag. De consumptie van voedingsmiddelen steeg vorig jaar met 6%, terwijl de export in die sector een sprong maakte van maar liefst 40% in een jaar tijd. Helemaal aan kop gaat de Poolse bierindustrie (50% meer export), die voor 85% in handen is van Heineken, SAB en Carlsberg samen. En terwijl de voedingsmiddelensector de vruchten van de uitbreiding plukt, pakt het ook een van haar bekende zwaktes aan: de hygiëne. Vorig jaar werd gewaarschuwd dat maar heel weinig Poolse bedrijven aan de EU hygiënenormen voldeden. Maar het land timmert inmiddels hard aan de weg. De wet op de voedselveiligheid – het kwaliteitscontrolesysteem HACCP – is al landelijk geïmplementeerd. Al 1.000 van de 3.500 vleesverwerkende bedrijven hebben EU-bevoegdheid verkregen. Van de 320 visverwerkers hebben 50 een HACCP-certificaat.

De nieuwe installatie in het Poolse Tomaszow-Lubelski.

Foto: SVZ

Booming economie

Poolse managers zijn in het algemeen optimistisch over de toekomst van hun land. Maar Sevenhuysen ziet ook nog valkuilen: "Polen heeft nog veel grote problemen. Vooral de kosten van hun sociale stelsel en verzekeringen, medische verzekeringen. SVZ heeft daar niet direct zoveel van te lijden, maar je ziet dat de overheid het er wel moeilijk mee heeft. De kosten stijgen steeds verder, maar de inkomens niet. Maar toch, als je het vergelijkt met veel andere landen in

'Maar weinig mensen realiseren zich met welk ongelooflijk tempo de Polen ons inhalen'

de regio moet je constateren dat de economie in Polen wel 'booming' is. Het gaat er veel beter dan in Roemenië of Bulgarije, waar wij vroeger ook actief waren. Daar ging het economisch zo slecht dat we hebben moeten vertrekken. We kopen nog wel grondstoffen in daar, en wij hebben kleinere activiteiten in Rusland en Servië. Verder zijn we op dit moment bezig te kijken wat de mogelijkheden zijn in de Oekraïne. Maar de meeste van deze landen hebben niet de potentie voor zo'n gigantische economische groei als Polen."

Stabiliteit loont

In tegenstelling tot Polen, gold Tsjechië al jaren voor de EU-uitbreiding als een veelbelovende plek. Bij de toetreding werd gewaarschuwd voor het trage groeitempo van de economie ter plaatse, maar investeerders zagen de stabiliteit van de Tsjechische economie en de nationale munt, de kroon, juist als een voordeel. Ondanks het forse begrotingstekort dat de groei belemmert, stroomde veel buitenlandse geld naar Tsjechië vanwege de sterke high-tech industrie van het land. Over de hausse aan bedrijven die hun productie naar Tsjechië hebben verplaatst, zegt Dolf Lages, sales manager van Norit, producent van actieve koolstof voor onder andere bierbrouwerijen: "Het kostenvoordeel van produceren in Tsjechië door de lagere arbeidskosten daar, verdwijnt binnenkort als sneeuw voor de zon als de EU-milieuwetten van kracht worden. Die zijn veel strenger dan de oude Tsjechische regels. Dit zal een rem zetten op de trend om productie naar alle nieuwe lidstaten te verhuizen." Verder merkt Lages op dat veel van de nieuwe rijkdom alleen in de grote steden, zoals Praag, voelbaar is. Daarbuiten, in de kleinere plaatsen, ligt het welvaartsniveau nog beduidend lager.

Marktontwikkeling

De Tsjechische voedingsmiddelenretail, met Ahold als grootste retailer in het land,

Plusen en minnen in toetredingslanden EU

	Polen	Tsjechië
+	Enorme marktpotentie, ondanks problemen	Stabiele economie, munt
	Booming economie	Sterke high-tech industrie
	Inhaalslag op gebied van zakencultuur, talenkennis	Lokale industrie kan groeiende vraag naar gemakproducten niet aan
	Inhaalslag op gebied van hygiëne, HACCP	Vraag naar buitenlands kapitaal, kennis, management
	EU-harmonisering: minder bureaucratie, meer tijdwinst	Toenemende import
-		Ruimte voor private label
	Rem op economie door kosten sociale verzekeringstelsel	Productiekosten gaan omhoog door invoering EU-milieuwetten

groeide het afgelopen jaar met 10%. Ook Makro plukte de vruchten van de stijgende vraag naar voeding. De toenemende interesse in gemakvoeding, zowel qua bereiding als consumptie, betekent gouden tijden voor producenten van kant-en-klaarmaaltijden en diepvries- en koelverse producten. Het aandeel verpakte voedingsmiddelen in de totale voedingsmiddelenuitgaven is sterk stijgende (in 2004 6% meer dan in 2003) en bedraagt nu al meer dan 65%. Nu het besteedbare inkomen van de Tsjechen stijgt, kiezen ze vaker voor verfijndere producten en zijn ze bereid meer te betalen voor gezondere, kwalitatief betere producten. De prognose is dan ook dat de markt voor verpakte voedingsmiddelen de komende vijf jaar jaar-

lijks met 3% zal groeien. Hier liggen de beste kansen voor Nederlandse bedrijven. De binnenlandse verwerkingsindustrie is immers onvoldoende voorbereid op een dergelijke groei. Buitenlands kapitaal, technische kennis en management zullen dus nodig blijven.

Kwart meer im- en export

Tsjechië is netto-importeur van agrari-

Buitenlands kapitaal, technische kennis en management blijven nodig

sche producten. Het land importeerde in 2004 € 1.860 miljoen aan voedingsmiddelen, 24% meer dan het jaar daarvoor. De export van agrarische producten vanuit Nederland naar Tsjechië steeg in 2004 met bijna de helft. Categorieën waar Tsjechië veel van importeert zijn: visproducten, groente- en fruitproducten, bakkerijproducten, en oliën en vetten. Maar ook de export vanuit Tsjechië is sterk gegroeid en bedroeg 26% meer dan in 2003. Tsjechië heeft de uitbreiding met succes weten te doorstaan, voor een deel door meevallende inflatie. De geveesde prijs-explosie als gevolg van de toetreding is uitgebleven. De prijzen van levensmiddelen zijn gemiddeld nog de helft van het gemiddelde in de OESO-landen. Weliswaar zijn sommige producten duurder geworden, maar andere zijn zelfs goedkoper dan voorheen. Al met al kosten de weekboodschappen in Tsjechië nog ongeveer hetzelfde als voor de toetreding. Toegenomen concurrentie tussen de retailers en de sterke opkomst van private labels en discounters houden de prijzen in toom.

Robert Chesal

R.E. Chesal is journalist

SVZ besloot de productie van sapconcentraten uit Nederland te verplaatsen naar Polen.